

LINGÜÍSTICA

QÜESTIONS LÈXIQUES DEL CATALÀ

David Caselles i Gispert (Girona)

En els mitjans de comunicació (i també, malgrat que no tan sovint, en alguns llibres d'escriptors actuals), lamentablement, el català que s'usa cau molt freqüentment en errades o abusos lèxics de tot tipus. En aquest article intentarem deixar de banda tots aquells mots que, pel fet d'ésser manlleus lingüístics, no són en el Diccionari i tots aquells errors que puguin provenir de la traducció o adaptació d'un mot estranger. Ens centrarem bàsicament en la confusió entre dos mots semblants, l'ús dels mots amb un significat no apropiat, l'abús de determinades expressions...

Hi ha una sèrie de mots que, sense saber per què, sembla que s'han posat de moda i que tothom tendeix a usar amb preferència a formes més correctes i amb un significat molt més precís.

Un exemple d'això, el constitueix el mot *àlgid* que, tot i que potser algun dia el Diccionari n'especifiqui l'ús referint-se al moment culminant de quelcom (no solament d'una malaltia, com consta fins ara, o referit a un fred intens), no té per què utilitzar-se indiscriminadament pertot arreu: "*Sota el sol estimat que es troba en el punt més àlgid*".

Un altre mot semblant és *singladura*, que com podem veure també és usat amb un significat que no li és propi, ja que *singladura* o *singlada* és el camí que fa una nau en un dia: "[...] *col.laborar activament en la singladura pacífica que ens va permetre enterrar les seqüeles de la Dictadura [...]*" (Avui 10-8-91).

Un mot que fa molt de temps és moda, i del qual se'n fa un clar abús, és *punta d'iceberg*, en una accepció que no consta en el Diccionari, però que segurament caldrà afegir-hi: "*La recent detenció dels membres d'una xarxa de persones que es dedicava a la compra-venda d'informació personal no és sinó la punta d'un gran iceberg: l'iceberg informàtic [...]*" (mi-

quel Porta Perales, Avui 16-1-92); "No és més la seguretat urbana el que s'enfonsa sota la punta d'aquest gran **iceberg** que treu el cap per Roses [...]" (Punt 4-6-88).

Així mateix, abans d'introduir-ne la nova accepció en el Diccionari, caldrà veure si es consagra l'ús del mot **serrell** en el lèxic en el camp de la política, que tant s'ha utilitzat últimament: "Considerem el tema del finançament, inclòs el dels denominats "**serrells**", com un dels punts centrals dels pròxims quatre anys [...]" (Avui 31-1-88).

Un error freqüent és la confusió del significat de mots diferents; per exemple, a Catalunya Ràdio es confonen els mots *auditoria* i *audiència* (J. Amat, 16-11-88). En el text següent també es confonen *amarratge* i *amarrador*: "Els **amarratges** tindran presa d'aigua, electricitat i televisió" (Avui 27-2-91).

En un altre text es diu *originalment* allà on calia dir *originàriament*: "L'Estudi Museum **originalment** portava a terme la seva missió a l'espai d'un "loft" a la part alta de la cinquena avinguda" (Montserrat Vendrell, Avui 20-11-91).

Malgrat que sigui un error molt sovintejat en el registre oral, *parabris*es i *eixugavidres* tenen significats diferents: "Marta féu funcionar el **parabris**es" (Ferran Torrent, *Un negre amb un saxo*).

El mateix succeeix amb *planell* i *plànol*: "[...] *finques per on passarà la nova via, segons els **planells** tramesos pel Ministeri a cada Ajuntament*" (Punt 13-8-91).

En un altre escrit s'usa *tester* (lloc on hom tira els tests de terrissa), en lloc de *testera* (front, cara anterior, de certes coses): "El Club Marítim està situat al **tester** del moll d'Espanya" (Maria Favà, Avui 19-6-88).

Els verbs *transgredir* i *trascendir*, malgrat ésser molt semblants fonèticament i, per tant, cal anar alerta a no utilitzar-ne un en lloc de l'altre: "[...] *acaba fent una obra correcta que difícilment **transgredeix** l'excel·lent anècdota inicial que li serveix de punt de partida*" (Angel Quintana, Punt 6-11-91). A més, aquí hi ha una redundància innecessària amb els mots **inicial** i **punt de partida**.

Molt sovint s'usen com a sinònims els mots *punyal*, *ganivet* i *navalla*, els quals evidentment tenen un significat diferent, ja que normalment cap lector s'afaitarà amb un ganivet o tallarà el pa amb un punyal. Unes proves d'aquesta confusió les podem trobar en els textos següents: "L'home apunyalat a Platja d'Aro [...] va clavar-se ell mateix el **ganivet**" (Punt 18-8-88); "[...] a la faixa una gegantina **navalla** d'Albacete, [...]" (Nestor Lujan, *Casanova*).

També és molt freqüent l'ús de l'expressió *a punta de pistola*, quan sembla ben evident que una pistola no té punta, no té un extrem agut: "[...] **a punta de pistola** els altres dos van entrar al recambró", "[...] em-

penyent-lo a punta de pistola cap a l'habitació" (Jaume Fuster, *Per quan vingui un altre juny*).

És divertit un text de la secció publicitària del diari on s'anuncia la venda d'un *duplex* de 4 habitacions, i en l'anunci s'inclou un plànol on es veu clarament que totes les cambres són a un sol nivell (Punt 9-2-92).

Un dels errors freqüents que es troben és el de la ultracorrecció. En són exemples l'ús de *parte metge* en lloc de *comunicat mèdic* (Eduard Berraondo), TV-3 27-2-91), *viatge espacial* (Emili Teixidor, Canal 33 22-1-91), en lloc de *viatge espacial*, *escoltar missa* en lloc del tradicional i correcte *oir missa*...

No obstant això, no tots els errors són deguts a l'escriptor; per exemple, és curiós que, el Diccionari Fabra, en els verbs *avarar* i *varar* no explica que també volen dir treure una barca de la sorra (tal com bé consignaven Alcover i Griera); per tant, malgrat que en principi hom pugui tenir dubtes de la validesa dels text de M. Mercè Roca, sembla que el problema deriva d'una manca del Diccionari: "[...] recolzat a les barques **avarades**" (M. Mercè Roca, *Perfum de Nard*). Així doncs, a vegades també és possible pensar que el Diccionari és incomplet, o bé que és cas d'un ús dialectal en lloc d'una incorrecció de l'escriptor. Per això és bo que entre tots aconseguim de tenir unes eines de consulta fiables (actualitzades constanment), que siguin un ajut inestimable per a aquelles persones que han d'usar la llengua professionalment. Però també cal que qualsevol dubte lingüístic que tinguem ens preocupem de resoldre'l amb criteris que no siguin personals sinó que siguin vàlids per a tots els catalans.